

Іванов А. М.,
асистент кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного універси-
тету імені Ярослава Мудрого

ЗНИЩЕННЯ МАЙНА ЯК ПРАВОПРИПИНЯЮЧИЙ ЮРИДИЧНИЙ ФАКТ

Однією з підстав припинення права власності, що передбачена в ст. 346 Цивільного кодексу України (надалі ЦК України) є знищення майна. Законодавець вперше закріпив даний правоприпиняючий юридичний факт, як підставу припинення права власності (ст.ст. 346, 349 ЦК України). Специфіка правового регулювання полягає в тому, що на відміну від припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати,

дане положення регулює питання, яке виникає у зв'язку з фізичною загибеллю речі. Якщо при вилученні речі з цивільного обороту право власності на нього припиняється без знищення предмета, то при знищенні майна право власності припиняється у зв'язку з тим, що зникає сам об'єкт даного права. Знищення майна характеризується і тим, що припинення права власності відбувається без переходу його до іншої особи, тобто без правонаступництва.

1. Положення ст. 349 ЦК України, свідчить про те, що припинення права власності за вказаною підставою відбувається залежно від характеристики об'єкту права власності. А саме від того, чи підлягає державній реєстрації право власності на такий об'єкт чи не підлягає.

При з'ясуванні факту припинення права власності внаслідок знищення майна, слід враховувати наступне, вказана підстава припинення права власності може втілюватись, як в юридичному факті, так і в юридичному складі. Відповідно до ст. 349 ЦК України, Право власності на майно припиняється в разі його знищення.

Таким чином, при знищенні майна, права на яке не підлягають державній реєстрації, правоприпиняючим юридичним фактом є фізичне знищення майна.

2. Згідно з ч. 2 ст. 349 ЦК України, у разі знищення майна, права на яке підлягають державній реєстрації, право власності на це майно припиняється з моменту внесення за заявою власника змін до державного реєстру.

В такому випадку, припинення права власності втілюється у юридичному складі. Структура такого юридичного складу утворюється сукупністю трьох юридичних фактів. Першим з яких є факт фізичного знищення майна. Другим фактом є заява власника про таке знищення. Третім юридичним фактом є внесення відповідного запису до державного реєстру.

3. Одним з найпоширеніших способів припинення права власності на майно внаслідок знищення є його споживання. Відповідно до ч. 1 ст. 185 ЦК України споживною є річ, яка внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді (наприклад, продукти харчування, паливо, тощо). Крім випадків споживання речі її власником, припинення права власності на неї може відбуватися і тоді, коли власник знищує її добровільно будь-яким способом (наприклад, утилізація) або вона підлягає знищенню за обов'язковим для виконання власником приписом компетентного державного органу. (наприклад, забій хворих тварин за розпорядженням органів ветеринарного нагляду з метою запо-

бігання поширенню епізоотій). Так, згідно з ч. 7 і ч. 8 ст. 35 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР харчовий продукт, який непридатний для споживання людиною, становить безпосередню загрозу (високий ризик) для здоров'я людини, підлягає негайному вилученню у власника та утилізації або знищенню під контролем інспектора ветеринарної медицини відповідно до законодавства. У разі якщо власник непридатного харчового продукту відмовляється знищити такий харчовий продукт добровільно, державний інспектор ветеринарної медицини звертається до відповідного суду із заявою про прийняття рішення щодо такого знищення.

4. Порядок припинення права власності на окремі види майна шляхом його знищення регулюється цілою низкою нормативно-правових актів, зокрема, законами України «Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції», «Про відходи», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про захист прав споживачів».

Правила, що регулюють відносини та стосуються випадків знищення майна в наслідок впливу непереборної сили, то вони виключають цивільно-правову відповідальність. В даному випадку ризик випадкової загибелі речі, а також відповідальність за шкоду, заподіяну іншим особам внаслідок конструктивних, технологічних чи то інших шкідливих властивостей речі, покладаються на самого власника. Якщо ж річ була знищена з вини інших осіб, майнова відповідальність їх перед власником регулюється на підставі норм інших інститутів ЦК України (страхування, зобов'язання з відшкодування шкоди та ін.).